

**ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
ФАКУЛЬТЕТ СУСПІЛЬНИХ НАУК
Кафедра політології і державного управління**

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

В. о. декана факультету суспільних наук

/Остапець Ю.О./

« 12 » 07 20 20 року

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
СИСТЕМА ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ КРАЇН СВІТУ**

Рівень вищої освіти	Перший (бакалаврський)
Галузь знань	28 Публічне управління та адміністрування
Спеціальність	281 Публічне управління та адміністрування
Освітня програма	Публічне управління та адміністрування
Статус дисципліни	Обов'язкова
Мова навчання	українська

Ужгород 2020

Робоча програма навчальної дисципліни «Система органів державної влади країн світу» для здобувачів вищої освіти галузі знань **28 Публічне управління та адміністрування** спеціальності **281 Публічне управління та адміністрування** освітньої програми **Публічне управління та адміністрування**.

Розробник: **Петрінко В.С.**, доцент, кандидат політичних наук, доцент кафедри політології і державного управління.

Робочу програму розглянуто та затверджено на засіданні **кафедри політології і державного управління**

протокол № 9 від «30» червня 2020 р.

В.о. завідувача кафедри Вегеш М.М.

Схвалено науково-методичною комісією **факультету суспільних наук**

протокол № 7 від «25» червня 2020 р.

Голова науково-методичної комісії Стряпко І.О.

© Петрінко В.С., 2020 р.

© ДВНЗ «Ужгородський національний університет», 2020 р.

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Розподіл годин за навчальним планом	
	Денна форма навчання	Заочна форма навчання
Кількість кредитів ЄКТС – 6	Рік підготовки:	
Загальна кількість годин – 180	1-ий	2-ий
Кількість модулів – 2	Семестр:	
Тижневих годин: для денної форми навчання: 3 аудиторних – 50 самостійної роботи студента – 100	2-ий	2-ий
	Лекції:	
	30	14
	Практичні (семінарські):	
	20	-
Вид підсумкового контролю: екзамен	Лабораторні:	
	-	-
Форма підсумкового контролю: усна	Самостійна робота:	
	100	136

2. МЕТА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Метою вивчення навчальної дисципліни «Система органів державної влади країн світу» є надати студентам теоретичні й практичні знання щодо сутності складових елементів політичної системи суспільства та політичних систем різних країн сучасного світу для усвідомлення ролі навчальної дисципліни й розуміння нинішніх процесів модернізації та демократизації посткомуністичних держав.

Відповідно до освітньої програми, вивчення дисципліни сприяє формуванню у здобувачів вищої освіти таких компетентностей:

1) загальних компетентностей:

- здатність вчитися, самонавчатися та оволодівати сучасними знаннями (ЗК-1);
- здатність бути критичним і самокритичним (ЗК-4)
- здатність застосовувати знання на практиці (ЗК-9);
- знання й розуміння предметної області та розуміння професії (ЗК-10);
- здатність працювати у міжнародному контексті (ЗК-14)

2) фахових компетентностей:

- здатність до дослідницької та пошукової діяльності в сфері публічного управління та адміністрування (ФК-10);
- здатність спілкуватись, дискутувати та співпрацювати зі спеціалістами різних галузей знань (ФК-12);
- здатність робити свідомий вибір, застосовувати демократичні технології прийняття індивідуальних і колективних рішень, враховуючи інтереси й потреби громадян, представників певної спільноти, суспільства та держави (ФК-13);
- здатність орієнтуватися у проблемах сучасного суспільно-політичного життя в Україні, знати процедури участі в діяльності політичних інститутів демократичної держави, органів місцевого самоврядування (ФК-14);
- здатність оцінювати потенціал та розробляти план розвитку громад і територій в умовах реформи децентралізації (ФК-16);
- здатність до порівняння та оцінювання вітчизняних та зарубіжних регіональних практик діяльності органів публічної влади (ФК-17).

Крім того, вивчення вказаної номативної навчальної дисципліни дозволить здобувачу вищої освіти у подальшому орієнтуватися в проблематиці основних тенденцій розвитку сучасних політичних систем країн світу; використовувати отримані знання при вирішенні професійних завдань; вміти давати оцінку державним органам та їх функціональним особливостям; готувати повідомлення, виступи, наукові статті на вказану проблематику.

3. ПЕРЕДУМОВИ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Передумовами вивчення навчальної дисципліни «Система органів державної влади країн світу» є опанування таких навчальних дисциплін (НД) освітньої програми (ОП):

ОК 3	Історія та культура України
ОК 5	Документознавство України
ОК 7	Вступ до публічного управління та адміністрування
ОК 11	Політична географія та геополітика

4. ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Відповідно до освітньої програми «Публічне управління та адміністрування», вивчення навчальної дисципліни повинно забезпечити досягнення здобувачами вищої освіти таких

програмних результатів навчання (ПРН):

Програмні результати навчання	Шифр ПРН
Використовувати базові знання з історичних, культурних політичних, соціальних, економічних засад розвитку суспільства	ПРН-1
Застосовувати норми та правила професійного спілкування українською мовою	ПРН-2
Розуміти та використовувати технології вироблення, прийняття та реалізації управлінських рішень	ПРН-8
Уміти здійснювати пошук та узагальнення інформації, робити висновки і формувати рекомендації в межах своєї компетенції	ПРН-11
Уміти застосовувати демократичні технології прийняття управлінських рішень, враховуючи інтереси й потреби громадян, представників певної спільноти, суспільства та держави	ПРН-17
Знати вітчизняні та зарубіжні регіональні практики діяльності органів публічної влади	ПРН-22

Очікувані результати навчання, які повинні бути досягнуті здобувачами освіти після опанування навчальної дисципліни **«Система органів державної влади країн світу»**:

Очікувані Програмні результати навчання	Шифр ПРН
Використовувати базові знання з історичних, культурних політичних, соціальних, економічних засад розвитку суспільства для аналізу особливостей становлення і функціонування системи органів державної влади країн світу	ПРН-1
Застосовувати норми та правила професійного спілкування українською мовою у контексті дослідження системи органів державної влади країн світу	ПРН-2
Знати сучасні, ефективні технології вироблення, прийняття та реалізації управлінських рішень у політичних системах країн світу	ПРН-8
Уміти здійснювати пошук та узагальнення інформації, робити висновки і формувати рекомендації щодо функціонування органів публічної влади, використовуючи позитивний управлінський досвід країн світу	ПРН-11
Уміти застосовувати демократичні технології прийняття управлінських рішень, враховуючи інтереси й потреби громадян, представників певної спільноти, суспільства та держави на основі вивчення досвіду політичних систем країн світу	ПРН-17
Знати вітчизняні та зарубіжні регіональні практики діяльності органів публічної влади вміти застосовувати їх у політичній практиці	ПРН-22

5. ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання з навчальної дисципліни є:

- залік;
- письмове тестування;
- аналітичне есе;
- аналітичний реферат;
- презентація результатів виконаної індивідуальної роботи студента.

Форми контролю та критерії оцінювання результатів навчання

Форми поточного контролю: виступ на семінарських заняттях, написання аналітичного есе, письмове тестування з теми.

Форма модульного контролю: письмова контрольна робота.

Форма підсумкового семестрового контролю: усний залік.

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти (модуль 1)

Поточне оцінювання та самостійна робота					Модульна контрольна робота	Сума
T1	T2	T3	T4	T5	50	100
6	6 + 10	6	6	6 + 10		

T1, T2... - теми

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти (модуль 2)

Поточне оцінювання та самостійна робота					Модульна контрольна робота	Сума
T6	T7	T8	T9	T10	50	100
6	6+10	6	6	6+10		

Оцінювання окремих видів навчальної роботи з дисципліни

Вид діяльності здобувача вищої освіти	Модуль 1		Модуль 2	
	Кількість	Максимальна кількість балів (сумарна)	Кількість	Максимальна кількість балів (сумарна)
Практичні (семінарські) заняття	5	30	5	30
Письмове тестування при тематичному оцінюванні				
Есе				
Реферат (аналітичне завдання)	1	20	1	20
Модульна контрольна робота	1	50	1	50
Разом		100		100

Критерії оцінювання модульної контрольної роботи.

Мінімальний поріг для допуску до модульної контрольної роботи становить 10 балів. Модульна контрольна робота складається з двох запитань описово-аналітичного характеру.

Перше запитання покликане оцінити знання з тематичної проблематики відповідного модулю, яка надавалася на лекціях і обговорювалася на семінарських заняттях. Залежно від обсягу, послідовності викладу й орієнтуванні у тематичному матеріалі загальнотеоретичного характеру, перше запитання модульної контрольної роботи максимально може бути оцінене у 10 балів.

Друге запитання має на меті оцінити розуміння та знання конкретного характеру із системи центральних державних органів влади низки країн світу. Залежно від послідовності викладу й орієнтуванні у тематичному матеріалі, друге запитання модульної контрольної роботи максимально може бути оцінене у 20 балів.

Третє запитання покликане оцінити знання з тематичної проблематики відповідного модулю

з регіональних структур державної влади й місцевого самоврядування, партійної та виборчої систем, які функціонують в ряді країн світу. Дане запитання, залежно від обсягу, послідовності й орієнтуванні у тематичному матеріалі, може бути оцінене у 20 балів.

Критерії оцінювання підсумкового семестрового контролю.

Відповідно до *«Положення про порядок та методику проведення семестрових (курсівих) екзаменів і заліків в Ужгородському національному університеті»* (затверджено Наказом Ректора ДВНЗ «УжНУ» № 698/01-17 від 08.05.2015 р.), знання студентів оцінюється як з теоретичної, так і з практичної підготовки за такими критеріями:

оцінку «відмінно» (90-100 балів, А) заслуговує студент, який:

- всебічно і глибоко володіє навчально-програмовим матеріалом;
- вміє самостійно виконувати завдання, передбачені програмою, використовує набуті знання і вміння у нестандартних ситуаціях;
- засвоїв основну і ознайомлений з додатковою літературою, яка рекомендована програмою;
- засвоїв взаємозв'язок основних понять дисципліни та усвідомлює їх значення для професії, яку він набуває;
- вільно висловлює власні думки, самостійно оцінює різноманітні життєві явища і факти, виявляючи особистісну позицію;
- самостійно визначає окремі цілі власної навчальної діяльності, виявив творчі здібності і використовує їх при вивченні навчально-програмового матеріалу, проявив нахил до наукової роботи.

оцінку «добре» (82-89 балів, В) – заслуговує студент, який:

- повністю опанував і вільно (самостійно) володіє навчально-програмовим матеріалом, в тому числі застосовує його на практиці, має системні знання в достатньому обсязі відповідно до навчально-програмового матеріалу, аргументовано використовує їх у різних ситуаціях;
- має здатність до самостійного пошуку інформації, а також до аналізу, постановки і розв'язування проблем професійного спрямування;
- під час відповіді допустив деякі неточності, які самостійно виправив, добирає переконливі аргументи на підтвердження вивченого матеріалу;

оцінку «добре» (74-81 бал, С) заслуговує студент, який:

- в цілому навчальну програму засвоїв, але відповідає на екзамені з певною кількістю помилок;
- вміє порівнювати, узагальнювати, систематизувати інформацію під керівництвом викладача, в цілому самостійно застосовувати на практиці, контролювати власну діяльність;
- опанував навчально-програмовий матеріал, успішно виконав завдання, передбачені програмою, засвоїв основну літературу, яка рекомендована програмою;

оцінку «задовільно» (64-73 бали, D) – заслуговує студент, який:

- знає основний навчально-програмовий матеріал в обсязі, необхідному для подальшого навчання і використання його у майбутній професії;
- виконує завдання непогано, але зі значною кількістю помилок;
- ознайомлений з основною літературою, яка рекомендована програмою;
- допускає на заняттях чи екзамені помилки при виконанні завдань, але під керівництвом викладача знаходить шляхи їх усунення.

оцінку «задовільно» (60-63 бали, E) – заслуговує студент, який:

- володіє основним навчально-програмовим матеріалом в обсязі, необхідному для подальшого навчання і використання його у майбутній професії, а виконання завдань задовольняє мінімальні критерії. Знання мають репродуктивний характер.

оцінка «незадовільно» (35-59 балів, FX) – виставляється студенту, який:

виявив суттєві прогалини в знаннях основного програмового матеріалу, допустив принципові помилки у виконанні передбачених програмою завдань.

оцінка «незадовільно» (35 балів, F) – виставляється студенту заочної форми навчання, який:

- володіє навчальним матеріалом тільки на рівні елементарного розпізнавання і відтворення

окремих фактів або не володіє зовсім;

- допускає грубі помилки при виконанні завдань, передбачених програмою;

- не може продовжувати навчання і не готовий до професійної діяльності після закінчення університету без повторного вивчення даної дисципліни.

При виставленні оцінки враховуються результати навчальної роботи студента протягом семестру.

Таблиця відповідності оцінок за різними шкалами

Оцінка за 100-бальною шкалою	Оцінка ЄКТС	Оцінка за національною шкалою	
		диференційована	недиференційована
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	незараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов’язковим повторним вивченням дисципліни	незараховано з обов’язковим повторним вивченням дисципліни

6. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

6.1. Зміст навчальної дисципліни

МОДУЛЬ 1

ТЕМА 1. ПОЛІТИЧНА СИСТЕМА СУСПІЛЬСТВА

Місце і роль політичної системи в життєдіяльності суспільства. Політична система в її взаємодії з економічною, правовою, духовною та соціально-класовою структурами суспільства. Особливості політичної системи. Сутність категорій «система» та «політична система». Класичні концепції про політичні системи (Д.Істон, Г.Алмонд, Г.Парсонс). Два підходи у визначенні політичної системи. Зворотний зв'язок.

Структура і функції політичної системи. Поняття «політична структура». Призначення політичної структури. Г.Алмонд про політичну структуру. Складові елементи політичної структури та їх загальна характеристика. Структурні рівні політичної системи. Поняття «функції політичної системи». Сім основних функцій політичної системи. Динамічність і перманентність функцій політичної системи. Координація і субординація функцій.

Типи політичних систем. Класифікації Платона й Арістотеля. Критерії типологізації. Ознаки типологізації суспільства. Типи політичних режимів. Типологізації політичних систем Г.Алмонда, Ч.Ендрейна, Ж. Блонделя, Дж.Коулмена.

Критерії та фактори ефективності політичних систем. Категорія «ефективність». Зміст ефективності політичної системи. Основний критерій ефективності політичної системи. Гуманітарні критерії ефективності політичної системи. Основні критерії ефективного політичного управління у сфері забезпечення соціально-економічного прогресу. Універсальні політичні інструменти по забезпеченню соціально-економічного прогресу.

ТЕМА 2. ПОЛІТИЧНА ВЛАДА ЯК ЦЕНТРАЛЬНИЙ ЕЛЕМЕНТ ПОЛІТИЧНОЇ СИСТЕМИ

Поняття і сутність влади. Характер владних відносин. Кратологія. Поняття «влада», «суспільна влада». Атрибути суспільної влади. Сутність терміну «політична влада». Джерело влади. Співвідношення понять «політична влада» і «державна влада». Зміст категорії «державна влада». Суб'єкт і об'єкт влади. Принцип функціонування державної влади. Носії влади. Класифікація владних суб'єктів і об'єктів політики.

Форми та механізм політичної влади. Джерела політичної влади. Класифікація форм політичної влади за суб'єктом управління. Форми влади та їх ознаки за Б.Гаврилишином. Структура механізму владних відносин за концепцією Є.Вятра. Аксіоми державної влади І.Ільїна.

Поняття легітимності та принцип поділу влади. Влада легітимна. Легітимність політичної влади. Легітимність і законність. Суб'єктність джерел легітимності. Зміст і підстави легітимації. М.Вебер про основні типи легітимності влади. Динаміка легітимності. Криза легітимності. Засоби зміцнення легітимності старої влади. Принцип поділу державної влади. Історія становлення теорії поділу влади. Система «стримувань і противаг». Принцип єдності влади. Анархізм. Обов'язки політичної влади.

Політико-правові засоби реалізації влади. Референдум: історія становлення і зміст. Класифікація референдумів. Плебісцит. Інститут народної законодавчої ініціативи. Народний розпуск представницького органу.

ТЕМА 3. ДЕРЖАВА ЯК ІНСТИТУТ ПОЛІТИЧНОЇ СИСТЕМИ

Сутність держави і теорії її походження. Поняття держави і трояке трактування її значення. Теорії походження держави. Розуміння держави представниками юридичного позитивізму та їх послідовниками. Основні парадигми держави (Х.Карраседо). Ознаки держави. Основні принципи функціонування держави.

Типи держави. Марксистська типологізація держави. Суспільно-етнічна типологізація. Соціально-правові типи держави. Правова держава та її засадничі принципи. Типологізація держав Н.Ферніса і Т.Тілтона. Типологізація за ступенем економічного розвитку. Політична типологізація держави.

Структура і функції держави. Загальний поділ державних інститутів. Складові елементи структури держави. Розмаїття тлумачень функцій держави в політичній теорії (марксизм, класичний лібералізм, соціальний лібералізм, концепція держави загального благоденства, концепція плюралістичної демократії, неоконсерватизм). Класифікація функцій держави (внутрішні і зовнішні). Державний податок.

Форма держави і форми державного правління. Зміст категорії «форма держави». Чинники формування держави. Форма державного правління. Монархія та її види і підвиди (історичні та сучасні). Особливості монархічної форми правління країн Британської співдружності націй. Сучасні системи престолонаслідування. Сучасний монархізм. Відмінності між президентом і монархом. Ідея республіканізму. Види республіканського правління. Різновиди парламентських систем. Право «вето». Імпічмент. Вотум недовіри.

Форми державного устрою. Категорія «форма державного устрою». Унітарна держава. Принцип унітаризму та його ознаки. Централізована і децентралізована унітарна держава. Федерация. Принцип федералізму. Ознаки федерації. Право сецесії. Конфедерация. Принцип конфедералізму. Ознаки конфедерації. Імперія. Сепаратизм і автономія. Поняття «велика держава».

Політичні режими, їх типологія і модернізація. Сутність поняття «політичний режим». Основні параметри політичних режимів. Головні типи політичних режимів та їх різновиди. Ознаки політичних режимів.

ТЕМА 4. ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ ТА ОРГАНИ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ

Сутність державного управління. Визначення категорії «управління». Суб'єкти та об'єкти управління. Умови процесу управління. Види управління. Поняття політичного управління. Державне управління. Широке та вузьке розуміння поширення державного управління. Складові та рівні державного управління. Засоби впливу парламенту на управлінський процес. Рівні управління у системі судової влади. Поняття бюрократії. Функції бюрократії. М.Вебер про бюрократію (типи, риси ідеального типу бюрократії). Марксистський погляд на бюрократію. Т.Парсонс і О.Тофлер про бюрократію. Бюрократизм. Трансформація бюрократії у суб'єкт влади. Етократія. Номенклатура. Корупція. Олігархічне управління. Контроль за бюрократією. Інститут омбудсманів.

Органи державного управління. Глава держави. Державно-політичне управління. Державно-адміністративне управління. Загальна характеристика інституту глави держави. Монарх. Президент. Вибори президента. Повноваження глави держави. Механізми та інституції обмеження повноважень президента.

Органи виконавчої влади. Уряд. Характеристика поняття «виконавча влада» й «уряд». Уряд у президентських республіках. Уряд у змішаних республіках (дуалізм виконавчої влади). Уряд у країнах із парламентською формою правління. Способи формування уряду. Варіанти парламентського способу формування уряду. Роль партій у формуванні уряду. Типи формування уряду. Інвеститура. Інституція парламентської відповідальності уряду.

Структура й організація уряду. Моделі структури урядів. Глава уряду. Дуалізм виконавчої влади. «Класичний» склад уряду. Структурні ланки уряду. Адміністративні органи структури уряду. Координація служб уряду. Моделі управління кадрами державної

адміністрації. Міністерська самостійність. Політичний функціонер. Регіональне державне управління.

Типи державного управління. Критерій типологізації. Моделі державного управління. Ознаки американської системи. Особливість і ознаки японського державного управління. Характеристика європейської моделі державного управління. Ознаки соціалістичної моделі державного управління. Характерні ознаки державного управління перехідних суспільств.

ТЕМА 5. ПАРЛАМЕНТ

Загальна характеристика парламентів. Зміст понять «парламент» і «парламентаризм». Риси та основні функції парламенту. Порядок формування палат. Строк повноважень палат (легіслатура). Кількісний і професійний склад парламенту. Організація роботи парламенту.

Внутрішня структура палат парламентів. Елементи структури парламентів. Парламентські фракції та принцип їх утворення. Внутрішня організація фракцій. Роль фракцій у парламентській роботі. Кількісний склад фракцій. Фракційна дисципліна. Секретарі фракцій. Партійна організація парламентів. Керівні органи палат парламентів (одноосібні, колегіальні). Спікер. Лідер палати. Бюро. Президія. Правління. Кількісний та посадовий склад колегіальних органів управління парламентом. Конференція голів. Рада голів. Адміністративно-допоміжна служба. Служба зв'язку.

Комісії (комітети) парламентів. Теоретична і фактична роль комісій. Види парламентських комісій. Постійні комісії та їх функції. Комітет усієї палати. Система секцій палат (країни Бенілюксу). Спеціальні комісії та їх компетенції. Слідчі комісії парламентів. Об'єднані комісії. Узгоджувальні комісії. Голова і бюро комісії.

Взаємодія парламенту з органами влади. Участь парламенту у формуванні виконавчої і судової влади. Процедура вотуму недовіри. Право розпуску парламенту. Процедура імпичменту. Відносини парламенту з судовою владою. Парламентський контроль.

ТЕМА 6. СУДОВА СИСТЕМА В СТРУКТУРІ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ

Конституційне судочинство. Визначення понять «судова система» та «юстиція». Завдання правосуддя. Компетенція судів. Юрисдикція. Класифікація судів за принципом територіальності, за юрисдикцією, за ступенем ієрархії, за процесуальними формами. Елемент взаємодії судової системи з громадянським суспільством. Політична роль суду. Конституційна юстиція та її моделі. Різновиди американської моделі конституційного нагляду

Суди загальної юрисдикції. Загальна характеристика та моделі судів загальної юрисдикції. Ознаки англосаксонської моделі. Ознаки романо-германської (європейської, континентальної) моделі. Структура судів загальної юрисдикції. Особливості організаційної структури та функцій судів англосаксонської системи. Особливості судової системи загальної юрисдикції континентальної моделі. Вищі судові органи загальної юрисдикції.

Суди спеціалізованої юрисдикції. Спеціалізована юрисдикція. Компетенція адміністративних та фінансових судів. Різновиди французької та італійської адміністративної юрисдикції. Спеціальні суди з імпичменту президента і притягнення до кримінальної відповідальності високих посадових осіб. Вищі ради юстиції та їх компетенція. Загальні риси формування вищих органів загальної і спеціальної юрисдикції.

ТЕМА 7. РЕГІОНАЛЬНІ СТРУКТУРИ ВЛАДИ ТА МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

Регіональні структури влади. Суб'єкти федерації. Підходи до розуміння поняття «регіональні структури». Зміст і ознаки суб'єктів федерації. Заборони суб'єктам федерації (сецесія та ін.). Асиметричні федерації. Механізм розмежування компетенцій. Види компетенції. Зміст і повноваження виняткової компетенції федерації. Зміст і повноваження виняткової компетенції суб'єктів федерації. Зміст і повноваження спільної компетенції

федерації та її суб'єктів. Повноваження залишкової компетенції. Варіанти поєднання компетенцій у світовій політико-юридичній практиці.

Автономії. Розуміння поняття «автономія». Рівень автономності територій. Відмінності між суб'єктами федерацій й автономією. Принципи утворення автономій та приклади світової практики. Ознаки автономії. Типи автономій за обсягом повноважень. Ознаки та повноваження заморських територій. Компетенції звичайних автономних областей. Специфіка спеціальної обласної автономії.

Органи регіональної влади. Структура та зразки побудови органів регіональної влади. Законодавчі органи суб'єктів федерації й автономії (джерела формування, назви). Законодавча функція на регіональному рівні. Суб'єкти законодавчої ініціативи. Виконавчі органи регіональних структур (назви, джерела формування, обсяг повноважень). Типи судової системи на регіональному рівні.

Органи місцевого самоврядування. Європейська хартія місцевого самоврядування. Розуміння поняття місцевого самоврядування на регіональному рівні. Сутність концепцій місцевого самоврядування (державницька, громадська, муніципального дуалізму). Рівні самоврядування за типом адміністративно-територіальних одиниць. Територіальні громади і муніципальні режими. Статус органів місцевого самоврядування базового рівня.

ТЕМА 8. ПАРТІЙНІ ТА ВИБОРЧІ СИСТЕМИ

Сутність і функції політичних партій. Поняття політичної організації. Етимологія терміну «партія». Визначення дефініції «політична партія». Сутнісні позиції політичної партії за М.Дюверже. Ознаки політичної партії за Ж.Лапаломбара. Визначення партії Ж.-Л.Кермона. Ознаки партії. Способи виникнення партій. Погляди англо-американських і континентальних європейських політологів на історію становлення партій. М.Вебер про етапи виникнення партій. Соціально-економічні та політичні передумови і причини виникнення партій. Функції партій.

Типологія партій. Критерії типологізації партій. Типологізація партій С.Коена. Типологія класичних партій М.Дюверже. Трьохкомпонентна класифікація партій Дж.Сарторі. Критерії і типи партій Є.Вятра. Ідеологічна класифікація партій. Набір цінностей лівих і правих. «Партія руху» і «партія порядку». Сучасна ідеологічна типологізація партій.

Партійні системи. Інституційний і функціональний підходи у розумінні партійної системи. Визначення терміну «партійна система». Розмаїття поглядів щодо партійної системи (С.Ньюмен, Е.Каак, Є.Вятр). Класифікація партійних систем М.Дюверже. Альтернативні системи. Неальтернативні партійні системи. Типологія партійних систем Дж.Сарторі. Критерії (суперечності) визначення партійних систем за А.Лейпхартом.

Виборчі системи. Визначення поняття «виборча система». Основні принципи функціонування виборчих систем. Виборчий ценз. Виборче право. Відмінності між активним і пасивним виборчим правом у країнах Заходу. Виборча застава. Принцип загальності. Принцип вільного волевиявлення громадян.

ТЕМА 9. ПОЛІТИЧНА СИСТЕМА США

Загальні відомості про США. Географічне розташування. Населення. Мова. Релігія. Час набуття незалежності. Час прийняття діючої конституції та її характеристика. Конституції штатів. Загальна політична характеристика США. Ознаки американської моделі президентської республіки. Сутність сучасного конституціоналізму в США. Система стримувань і противаг. Федералізм. Основні принципи американської федеральної системи. Лобізм як специфічний інститут політичної системи США.

Державні органи. Глава держави США. Сутність президентської влади. Відповідальність президента. Повноваження президента як глави держави і виконавчої влади. Процедура імпічменту. Віце-президент. Кабінет міністрів. Система міністерств і відомств. Виконавчий апарат президента. Зовнішньополітичний механізм. Виконавчі агентства.

Партійна і виборча системи. Основні партії США та їх символи. Зміст ідеологічних цінностей основних партій. Організаційна структура американських партій. Відмінності між основними партіями. Законодавча база виборчої системи США. Виборче право та реєстрація виборців. Система виборів президента США. Вимоги до кандидата у президенти. Етапи виборчого процесу. Праймеріз. Колегія вибірників. Термін повноважень президента. Вибори конгресменів і губернаторів штату.

Політична культура і соціалізація американців. Політика «плавильного котла» і «клаптикової ковдри». Важливі елементи традиційної політичної культури США. Політична соціалізація американців. Унікальність політичної системи США.

ТЕМА 10. ПОЛІТИЧНА СИСТЕМА ВЕЛИКОЇ БРИТАНІЇ

Загальні відомості про Велику Британію. Географічне розташування. Територія. Населення. Мова. Релігія. Час набуття незалежності. Час прийняття діючої конституції. Актуальні політичні проблеми. Середовище політики. П'ять націй під однією короною. Багаторасова Англія. Островитянство і залученість. Британський конституціоналізм та його джерела.

Державні органи. Глава держави Великої Британії. Система престолонаслідування. Королівська прерогатива: види, права, повноваження. Парламент та його склад. Основні функції парламенту. Особливості партійної організації парламенту Великої Британії. Спікер. Основні завдання спікера. Палата громад та її комітети. Палата лордів. Лорд-канцлер та його функції. Законодавчий процес. Особливості прийняття фінансових біллів.

Регіональні структури влади та місцевого самоврядування. Проблеми регіонального управління. Складові регіональних структур влади у Великій Британії. Адміністративно-територіальний поділ регіонів і статус найбільших міст. Система місцевого самоврядування. Зміст контролю центральної влади за місцевим самоврядуванням.

Партійна та виборча системи. Сутність британської двопартійності та її перспективи. Характеристика основних (п'яти) партій. Вплив профспілок на партійну систему Великої Британії. Управління партійною організацією. Політичний курс і правомочність партій. Зміст виборчого права у Великій Британії. Активне виборче право. Пасивне виборче право. Британська процедура висунення кандидатів. Специфіка проведення виборів. Інститут референдуму у Великій Британії.

ТЕМА 11. ПОЛІТИЧНА СИСТЕМА ФРАНЦІЇ

Загальні відомості про Францію. Географічне розташування. Територія. Населення. Мова. Релігія. Час прийняття діючої конституції. Процедури перегляду Конституції П'ятої республіки. Форма правління та форма державного устрою за конституцією. Політичний режим.

Державні органи. Глава держави. Повноваження президента. Склад особистого апарату президента. Імпічмент президента. Уряд. Рада міністрів і кабінет міністрів. Повноваження уряду. Декрети уряду. Процедура резолюції недовіри. Прем'єр-міністр та його функції в уряді. Обов'язки прем'єр-міністра в галузі управління. Допоміжні структури прем'єр-міністра. Парламент Франції та його палати. Національні збори. Сенат. Організаційне бюро.

Регіональні структури влади та місцевого самоврядування. Рівні місцевого самоврядування. Регіональна рада. Голова ради. Державне управління в регіоні. Комісар регіону та його повноваження. Департамент. Генеральна рада. Президент ради. Комісар департаменту. Особливості комунального самоврядування. Муніципальна рада. Мер. Повноваження мера. Адміністративно-територіальна структура Франції.

Партійна та виборча системи. Законодавство Франції про партії. Етап поляризованого плюралізму. Етап формування двоблокової партійної системи. Сучасні партійні напрями у Франції. Принципи Об'єднання на підтримку республіки. Французька соціалістична партія. Французька комуністична партія. Національний фронт. Розмаїття виборчих систем у Франції.

Вибори президента. Вибори депутатів нижньої палати. Вибори сенаторів. Вибори до регіональних рад. Вибори до рад департаменту. Вибори до муніципальних рад.

МОДУЛЬ 2

ТЕМА 12. ПОЛІТИЧНА СИСТЕМА НІМЕЧЧИНИ ТА ШВЕЙЦАРІЇ

Загальні відомості про Німеччину. Географічне розташування. Територія. Населення. Мова. Релігія. Час набуття незалежності. Час прийняття діючої конституції. Форма правління та форма державного устрою. Політичний режим.

Державні органи. Глава держави. Федеральний президент. Повноваження президента. Відмінна особливість президента Німеччини. Процедура імпічменту федерального президента. Федеральний уряд. Федеральний канцлер. Федеральні міністри. Вибори федерального канцлера. Парламент Німеччини. Бундестаг. Бундесрат. Суб'єкти законодавчої ініціативи. Процедура прийняття закону. Делегування законодавчих повноважень.

Регіональні структури влади та місцевого самоврядування. Кількісний склад суб'єктів німецької федерації. Права і склад суб'єктів федерації. Виняткова федеральна компетенція. Конкуруюча компетенція. Законодавчі органи земель. Виконавчі органи земель. Чотири моделі місцевого самоврядування. Джерела місцевого самоврядування.

Партійна та виборча системи. Правовий статус громадян. Система обмеженого плюралізму. Партійні напрями. Характеристика основних партій Німеччини. Зміст змішаної виборчої системи в Німеччині. Інші інститути прямої демократії.

Політична система Швейцарії. Загальні відомості про країну: географічне розташування, територія, населення, мова, релігія, час набуття незалежності, час прийняття діючої конституції. Форма правління. Форма державного устрою. Державні органи. Парламент. Глава держави. Уряд. Референдуми. Регіональні органи управління та місцеве самоврядування. Народний розпуск представницького органу. Партійна та виборча системи.

ТЕМА 13. ПОЛІТИЧНА СИСТЕМА ІТАЛІЇ

Загальні відомості про Італію. Географічне розташування. Територія. Населення. Мова. Релігія. Час набуття незалежності. Час прийняття діючої конституції. Політична характеристика Італії за конституцією. Форма правління. Форма державного устрою. Політичний режим. Правила процедури конституційного перегляду.

Державні органи. Глава держави. Вибори президента. Повноваження президента. Відповідальність президента. Уряд та його повноваження. Парламент і його структура. Спільні засідання. Суб'єкти законодавчої ініціативи. Процедури законодавчого процесу в Італії. Повноваження італійського парламенту. Судова система Італії. Конституційний суд і його повноваження. Загальне судочинство та види судів загальної юрисдикції. Спеціальна адміністративна юстиція та її підсистеми. Вища рада магістратури та її повноваження.

Регіональні структури влади та місцевого самоврядування. Адміністративно-територіальний устрій Італії. Категорії областей. Спеціальні області. Повноваження областей. Області зі спеціальним статусом. Участь областей на національному рівні. Органи влади областей. Законодавча ініціатива на рівні областей. Законодавча процедура. Розпуск обласної ради. Діяльність префекта.

Партійна та виборча системи. Зміст системи поляризованого плюралізму в Італії у минулому. Сучасна партійна система. Типологізація партій Італії. Італійське виборче право: активне і пасивне. Неконституційні засоби голосування. Голосування в Італії. Системи виборів до нижньої палати та до Сенату. Вибори до провінційних рад. Муніципальні вибори. Вибори мерів. Референдуми та їх типи в Італії.

ТЕМА 14. ПОЛІТИЧНА СИСТЕМА ПОЛЬЩІ

Загальні відомості про Польщу. Географічне розташування. Територія. Населення. Мова. Релігія. Час набуття незалежності. Час прийняття діючої конституції. Форма правління. Форма державного устрою. Політичний режим.

Державні органи. Глава держави. Повноваження президента. Консультативний орган при президентові Польщі. Причини звільнення з посади президента. Уряд та його повноваження. Законодавча ініціатива уряду. Формування уряду. Відставка голови уряду. Парламент. Національні збори. Нижня і верхня палати парламенту. Компетенція Сейму. Основні форми парламентського контролю у Польщі. Суб'єкти законодавчої ініціативи. Причини розпуску польського парламенту. Судова система Польщі. Конституційний трибунал і його компетенція. Державний трибунал і його повноваження. Судді Конституційного та Державного трибуналів. Всепольська судова рада. Структура судів загальної юрисдикції. Верховний суд. Система адміністративної юстиції Польщі.

Регіональні структури влади та місцевого самоврядування. Адміністративно-територіальний поділ Польщі. Одиниці територіального самоврядування. Рада общини. Компетенція общини. Виконавчий орган общини та його склад. Війт. Бургомістр. Президент. Допоміжні територіальні одиниці. Нагляд за діяльністю органів самоврядування. Правління комісара. Воевода та його функції. Сеймики.

Партійна та виборча системи. Характеристика партійної системи Польщі. Основні політичні партії. Активне і пасивне виборче право. Виборчі комісії. Суб'єкти висування кандидатів. Вибори до Сейму. Вибори до Сенату. Вибори президента. Вибори до органів місцевого самоврядування.

ТЕМА 15. ТРАНСФОРМАЦІЯ ПОЛІТИЧНИХ СТРУКТУР У РЕСПУБЛІКАХ ЦЕНТРАЛЬНОЇ ЄВРОПИ (УГОРЩИНА, ЧЕХІЯ, СЛОВАЧЧИНА)

Загальні відомості про парламентські республіки Центральної Європи. Географічне розташування. Територія. Населення. Мова. Релігія. Час набуття незалежності. Час прийняття діючої конституції. Форма правління. Форма державного устрою. Політичний режим.

Політична система Угорщини. «Межова країна». Парламент. Національна Асамблея. Глава держави. Повноваження глави держави. Уряд і його повноваження. Судова система. Регіональні органи влади. Органи місцевого самоврядування. Партійна і виборча системи. Зовнішня політика Угорщини.

Політична система Чехії. Парламент Чеської Республіки. Палата представників. Сенат. Глава держави та його повноваження. Уряд і його повноваження. Судова система. Регіональні структури влади. Органи місцевого самоврядування. Партійна і виборча системи. Зовнішня політика Чехії.

Політична система Словаччини. «Серединність» країни. Дві особливості політичного становища Словаччини. Парламент. Національна Рада. Глава держави та його компетенція. Уряд і його повноваження. Судова система. Регіональні структури влади. Органи місцевого самоврядування. Партійна і виборча системи. Зовнішньополітичні орієнтири Словаччини.

ТЕМА 16. ПОЛІТИЧНІ СИСТЕМИ МУСУЛЬМАНСЬКИХ КРАЇН

Загальні відомості про країни мусульманського світу. Географічне розташування. Територія. Населення. Мова. Релігія. Загальне та особливе в характеристиці мусульманських країн. Форми правління. Форми державного устрою. Політичний режим. Розвинуті мусульманські країни. Середньорозвинуті країни. Слаборозвинуті країни. Характеристика мусульманського права (шаріату). Час набуття незалежності мусульманських країн. Шляхи суспільно-політичного й економічного розвитку. Ісламський фундаменталізм. Особливості конституційного процесу мусульманських країн.

Державні органи. Статус глави держави і форма державного правління та політичний режим. Глава держави й органи управління в абсолютних монархіях (Саудівська Аравія, Оман,

Бахрейн, Кувейт). Специфіка державного управління в дуалістичних монархіях (Йорданія, Марокко). Типи республіканської форми правління мусульманських країн. Органи державної влади народних (соціалістичних) республік (Лівія, Ірак, Алжир, Туніс) та процеси їх політичної трансформації у президентські республіки.

Регіональна структура влади та місцевого самоврядування. Рівні адміністративно-територіальних одиниць. Регіональна структура влади Об'єднаних Арабських Еміратів. Три види компетенції між державними органами та органами суб'єктів федерації за конституцією ОАЕ. Адміністративно-територіальний поділ Пакистану (губернатор, провінційні збори, головний міністр, регіональний уряд, три види компетенції між державними органами й органами влади провінції).

Партійна та виборча системи. Обставини розвитку партійних систем мусульманських країн. Партія арабського соціалістичного відродження (Баас) Сирії. Фронт національного визволення Алжиру. Легітимність багатопартійності в Марокко, Тунісі, Йорданії, Алжирі. Специфіка партійності мусульманських країн (ознаки). Партії лівої і правої мусульманської орієнтації. Партії поміркованих ісламських позицій. Загальна характеристика та особливості виборчої системи мусульманських країн.

ТЕМА 17. ПОЛІТИЧНІ СИСТЕМИ КРАЇН ЛАТИНСЬКОЇ АМЕРИКИ

Загальні відомості. Географічне розташування. Територія. Населення. Мова. Релігія. Загальна характеристика країн Латинської Америки (дохід, місце за рівнем розвитку). Аспекти історико-політичного розвитку країн континенту. Час набуття незалежності. «Золотий вік» Латинської Америки. Ознаки ідеї «третього шляху». Період авторитарно-військових і тоталітарно-комуністичних режимів. Труднощі нових демократичних урядів Латинської Америки. Сутність радикальних економічних реформ 90-х рр. XX ст. Успіхи демократизації політичних інститутів у латиноамериканських державах. Час прийняття діючих конституцій.

Державні органи. Суб'єкти конституційних змін у латиноамериканських країнах. Порядок внесення конституційних змін. Латиноамериканська модель президентського правління (особливості). Особливий статус президента. Повноваження президента як глави держави. Імпічмент президента та інших посадових осіб. Кабінет міністрів Аргентини. Рада міністрів Уругваю. Уряд Мексики. Рада оборони і рада національної безпеки. Позиція законодавчого органу в латиноамериканських країнах. Права парламенту. Країни з однопалатним парламентом. Країни з двопалатним парламентом. Відмінності між нижніми і верхніми палатами. Кількісний склад і термін легіслатури палат парламентів. Компетенція нижніх палат. Посадові особи палат. Функції голів палат. Структура латиноамериканських парламентів. Спільні засідання палат двопалатних парламентів. Законодавча функція парламенту. Суб'єкти законодавчого процесу. Процедура прийняття закону

Регіональні структури влади та місцевого самоврядування. Рівні суб'єктів федерації у країнах Латинської Америки. Види компетенції між федеральними органами й органами суб'єктів федерації у Бразилії. Законодавчі збори і губернатори. Засоби впливу органів федеральної влади на регіональні структури влади. Статус органів місцевого самоврядування. Адміністративно-територіальні одиниці та органи місцевого самоврядування в Латинській Америці. Повноваження місцевих органів самоврядування. Особливість латиноамериканської моделі місцевого самоврядування.

Партійна та виборча системи. Характеристика партійних систем латиноамериканських країн. Фактори впливу на партійні системи. Визначення політичних сил країн Латинської Америки за ідеологічними орієнтаціями і за організаційною будовою. Юридичний статус латиноамериканських партій. Регулятори функціонування виборчих систем країн Латинської Америки. Активне виборче право. Виборче законодавство. Вибори президента. Вибори до нижньої палати конгресу. Вибори до верхніх палат. Вибори до регіональних і місцевих органів влади.

ТЕМА 18. ПОЛІТИЧНА СИСТЕМА КИТАЮ

Загальні відомості про Китай. Географічне розташування. Територія. Населення. Мова. Релігія. Час набуття незалежності. Час прийняття діючої конституції. Коротка політична історія Китайської Народної республіки (КНР). Китайське суспільство.

Державні органи. Партийна держава. Ідея «лінії мас». Патерналізм. Демократичний централізм. Всекитайське зібрання народних представників (ВЗНП) і Постійний комітет. Повноваження ВЗНП. Роль Постійного комітету за конституцією. Комітет по законодавству. Спеціалізовані комісії. Причини слабкості законодавчої влади у Китаї. Державна Рада та її структура. «Підзаконні акти». Керівництво Комуністичною партією Китаю (КПК) законодавчою та виконавчою гілками влади. Глава держави. Центральна військова рада (ЦВС). Судова система КНР. Верховний Народний Суд і народні суди нижчих інстанцій. Верховна Народна Прокуратура. Корупція посадових осіб.

Партийна та виборча системи. Модель партійної системи Китаю. Загальнонаціональний з'їзд КПК. Повноваження з'їзду. Центральний Комітет КПК і його завдання. Політбюро та його Постійний комітет. Генеральний секретар партії. Секретаріат. Центральна комісія з перевірки дисципліни. Шляхи домінування партії в політичних структурах. Система номенклатури. Членство в партії. Система дублювання управління. Виборча система в Китаї.

Політична культура і соціалізація. Проект створення «нової соціалістичної людини». Поняття «моральної держави» та «патріархальності». Політичні цінності китайців: порівняння громадян КНР, Тайваню і Гонконгу. Політична соціалізація громадян КНР у маоїстський та постмаоїстський періоди.

ТЕМА 19. ПОЛІТИЧНА СИСТЕМА ЯПОНІЇ

Загальні відомості про Японію. Географічне розташування. Територія. Населення. Мова. Релігія. Час прийняття діючої конституції. Форма правління. Форма державного устрою. Політичний режим. Нинішня економічна ситуація в Японії та причини її кризи на початку XXI століття.

Державні органи. Глава держави. Система престолонаслідування. «Ери» царювання та офіційне літочислення. Повноваження глави держави. Особливість монархізму в Японії. Повноваження імператора. Рада імператорського двору та її склад. Парламент. Палата представників і Палата радників (термін і склад палат). Управління палатами. Суб'єкти законодавчої ініціативи. Законодавчий процес в японському парламенті. Погоджувальний комітет. Законодавче бюро. Голосування та його форми. Розгляд фінансових законопроектів бюджету. Участь громадськості у бюджетному процесі. Повноваження парламенту.

Регіональні структури влади та місцевого самоврядування. Рівні органів місцевого самоврядування. Особливий статус префектури. Звичайні префектури. Нижчі одиниці самоврядування. Місцеві законодавчі та виконавчі органи влади. Повноваження муніципальних зборів. Закон про місцеву автономію і права виборців. Закон про децентралізацію.

Партийна та виборча системи. Особливість партійної системи в Японії. Форма партійної системи. Класифікація партій за ідеологічною орієнтацією. Характеристика основних японських партій: Ліберально-демократична партія; партія «Сакігане»; Соціал-демократична партія; Комуністична партія; Партія демократичного соціалізму; партія «Комейто». Характеристика за організаційною структурою партій Японії. Виборча система: активне і пасивне виборче право. Система виборів до Палати представників. Система виборів до Палати радників. Вибори органів місцевого самоврядування.

ТЕМА 20. ПОЛІТИЧНА СИСТЕМА ІНДІЇ

Загальні відомості про Індію. Географічне розташування. Територія. Населення. Мова. Релігія. Соціальна структура населення. Час набуття незалежності. Час прийняття діючої конституції. Політична діяльність Джавахарлара Неру та Індіри Ганді. Територіальні проблеми Індії. Форма державного правління. Форма державного устрою. Політичний режим.

Державні органи. Глава держави і виконавчої влади. Повноваження президента. Імпічмент. Віце-президент. Парламент і його палати: Народна палата і Рада штатів (термін повноважень, кількісний склад). Голови палат. Структурованість і кворум палат. Суб'єкти законодавчої ініціативи. Законодавчий процес. Парламентський контроль та його процедури. Вищий орган виконавчої влади.

Регіональні структури влади та місцевого самоврядування. Рівень регіональної влади. Суб'єкти федерації. Три види компетенції та повноваження органів федерації та її суб'єктів. Пріоритет у законодавчій сфері та управлінні. Засоби впливу федеральних органів на органи суб'єктів федерації. Штати й атрибути суб'єктів федерації. Губернатор і його повноваження. Легіслатура. Законодавчі збори. Законодавча рада. Види законотворчої компетенції легіслатур. Управління союзними територіями. Управління на рівні округу. Три рівні місцевого самоврядування. Муніципальні корпорації та їх склад. Муніципальні ради. Типи панчаятів. Органи влади панчаятів. Повноваження панчаятів. Фінансова комісія.

Партійна та виборча системи. Специфіка партійної системи Індії. Характеристика партійної системи Індії до початку 90-х рр. XX ст. і на сучасному етапі. Ліві і лівоцентристські партії. Індійський національний конгрес (ІНК). Партія Джаната. Партії комуністичного спрямування. Права партія – Бхаратія джаната партія (БДП). Активне виборче право. Форма виборчої системи в Індії. Непрямі вибори і призначення президентом. Особи позбавлені виборчих прав. Вибори президента. Колегія вибірників. Вибори віце-президента. Вибори до Народної палати. Вибори до Ради штатів. Вибори до палат легіслатури штатів.

ТЕМА 21. ПОЛІТИЧНА СИСТЕМА РОСІЇ

Загальні відомості про Росію. Географічне розташування. Територія. Населення. Мова. Релігія. Історичні особливості організації і функціонування влади в Росії. Час набуття незалежності. Час прийняття діючої конституції. Суб'єкти конституційних змін. Форма правління. Форма державного устрою. Політичний режим.

Державні органи. Шляхи розвитку сучасної політичної системи Росії. Глава держави Російської Федерації. Повноваження глави держави. Процедура імпічменту глави держави. Парламент Російської Федерації та його палати (склад і термін повноважень). Суб'єкти законодавчої ініціативи. Законодавчий процес. Компетенція Державної думи. Компетенція Ради федерації. Уряд Російської Федерації. Повноваження федерального уряду. Відставка уряду. Структура судової системи Росії. Конституційний суд та його повноваження. Система загального судочинства. Структура арбітражної юстиції.

Регіональні структури влади та місцевого самоврядування. Рівні адміністративно-територіальних одиниць Російської Федерації. Два види компетенції між федерацією та її суб'єктами. Повноваження видів компетенції. Органи влади суб'єктів федерації. Назви керівників виконавчої влади суб'єктів федерації. Зміст інституції федеральних округів та представника президента в регіонах.

Партійна та виборча системи. Форма партійної системи Російської Федерації. Характеристика партій лівої орієнтації. Оцінка центристських сил. Правоцентристи. Праворадикальні сили. Виборчі системи різних рівнів формування влади в Росії. Вибори Президента Російської Федерації. Вибори до Державної думи. Вибори до органів влади суб'єктів федерації та місцевого самоврядування.

ТЕМА 22. ПОЛІТИЧНА СИСТЕМА УКРАЇНИ

Загальні відомості про Україну. Географічне розташування. Територія. Населення. Мова. Релігія. Культурно-державні корені України. Національно-визвольна революція 1917–1920 рр. в Україні. Три форми державної самостійності України та їх основні конституційні акти. Ознаки «державного суверенітету» України у складі СРСР. Правові акти основи української державної незалежності та час набуття незалежності. Час прийняття діючої конституції та її загальна характеристика. Конституційний принцип верховенства права. Аспекти механізму захисту Конституції від кон'юнктурних впливів влади. Забороняючі

положення зміни Конституції. Недосконалі та суперечливі норми Конституції. Форма правління. Форма державного устрою. Характеристика політичної системи України за типом суспільства та за типом політичного режиму.

Державні органи. Глава держави. Повноваження глави держави. Процедура імпичменту. Рада національної безпеки і оборони України: функції і компетенція. Повноваження Секретаря Ради. Адміністрація Президента України: завдання і структура. Історичний досвід українського парламентаризму. Ознаки Верховної Ради України першого скликання як радянського представницького органу. Кількісний склад, термін дії і структура парламенту України. Інститут омбудсмена. Повноваження Верховної Ради за Конституцією України.

Регіональні структури влади та місцевого самоврядування. Кримська автономія як форма регіональної структури влади. Повноваження Верховної Ради Автономної Республіки Крим (АРК). Державні обмеження кримської автономії. Районні та обласні ради як органи регіонального самоврядування. Регіональні структури державної влади. Місцеве самоврядування базового рівня. Функції голови самоврядування базового рівня. Компетенція рад місцевого самоврядування. Повноваження виконавчих органів місцевого самоврядування. Вдосконалення правової основи місцевого та регіонального самоврядування в Україні. Статут територіальної громади.

Партійна система України. Тип і ознаки партійної системи в Україні. Умови формування партійного механізму політичної влади. Класифікація напрямів політичних партій України за ідеологічними орієнтаціями. Характеристика ідеологічних цінностей лівих сил. Специфіка політичних орієнтацій соціал-ліберальних сил. Ліберально-реформістська модель суспільного розвитку України. Ідеологічні цінності українських консерваторів і причини їх слабкості в українському політикумі. Строкатість ідей партій націоналістичного напрямку. Основні ідеологічні пріоритети правих радикалів. Риси ідеологічних систем та організаційної структури українських партій. Характер організаційної структури партій в Україні. Структурні ознаки українських партій. Еволюція методів і засобів діяльності політичних партій. Позапарламентські методи боротьби та характер партійних політичних технологій. Закон України «Про політичні партії».

6.2. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					
	Форма навчання: денна					
	Усього	у тому числі				
		лекції	практичні (семінарські)	лабораторні	індивідуальна робота	самостійна робота
Модуль 1						
Тема 1. Політична система суспільства	9	2	2			5
Тема 2. Політична влада як центральний елементполітичної системи	7	2				5
Тема 3. Держава як інститут політичної системи	9	4				5
Тема 4. Державне управління та органи державної влади	7	2				5
Тема 5. Парламент	7		2			5
Тема 6. Судова влада в структурі органів державної влади	5					5
Тема 7. Регіональні структури влади та місцевого	6	2				4

самоврядування						
Тема 8. Партійні та виборчі системи	7		2			5
Тема 9. Політична система США	7		2			5
Тема 10. Політична система Великої Британії	7		2			5
Тема 11. Політична система Франції	7	2				5
Модульна контрольна робота	2	2				
Разом за модуль	80	16	10			54
Модуль 2						
Тема 12. Політична система ФРН і Швейцарії	7	2				5
Тема 13. Політична система Італії	7	2				4
Тема 14. Політична система Польщі	7	2				4
Тема 15. Трансформація політичних структур у республіках Центральної Європи (Угорщина, Чехія, Словаччина)	7		2			5
Тема 16. Політичні системи мусульманських країн	6	2				4
Тема 17. Політичні системи країн Латинської Америки	6		2			4
Тема 18. Політична система Китаю	6		2			4
Тема 19. Політична система Японії	6		2			4
Тема 20. Політична система Індії	6	2				4
Тема 21. Політична система Російської Федерації	6	2				4
Тема 22. Політична система України	6		2			4
Модульна контрольна робота	2	2				
Разом за модуль	70	14	10			46
Разом за семестр	150	30	20			100

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					
	Форма навчання: заочна					
	Усього	у тому числі				
		лекції	практичні (семінарські)	лабораторні	індивідуальна робота	самостійна робота
Модуль 1						
Тема 1. Політична система суспільства	6					6
Тема 2. Політична влада як центральний елемент політичної системи	8	2				6
Тема 3. Держава як інститут політичної системи	8	2				6
Тема 4. Державне управління та органи державної влади	8	2				6
Тема 5. Парламент	6					6
Тема 6. Судова влада в структурі органів державної влади	6					6
Тема 7. Регіональні структури влади та місцевого самоврядування	6					6
Тема 8. Партійні та виборчі системи	6					6
Тема 9. Політична система США	6					6
Тема 10. Політична система Великої Британії	6					6

Тема 11. Політична система Франції	8	2				6
Тема 12. Політична система ФРН і Швейцарії	8	2				6
Тема 13. Політична система Італії	8	2				6
Тема 14. Політична система Польщі	6					6
Тема 15. Трансформація політичних структур у республіках Центральної Європи (Угорщина, Чехія, Словаччина)	7					7
Тема 16. Політичні системи мусульманських країн	7					7
Тема 17. Політичні системи країн Латинської Америки	6					6
Тема 18. Політична система Китаю	6					6
Тема 19. Політична система Японії	6					6
Тема Політична система Індії	6					6
Тема 21. Політична система Російської Федерації	7					7
Тема 22. Політична система України	7					7
Модульна контрольна робота	2	2				
Разом за модуль	105	14				91
Разом за семестр	150	14				136

6.3. Тематики практичних (семінарських, лабораторних) занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна	заочна
1	Політична система суспільства	2	
2	Парламент	2	
3	Партійні та виборчі системи	2	
4	Політична система США	2	
5	Політична система Великої Британії	2	
6	Трансформація політичних структур у республіках Центральної Європи (Угорщина, Чехія, Словаччина)	2	
7	Політичні системи країн Латинської Америки	2	
8	Політична система Китаю	2	
9	Політична система Японії	2	
10	Політична система України	2	
Разом		20	

6.4. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна	заочна
1	Політична система суспільства	5	6
2	Політична влада як центральний елемент політичної системи	5	6
3	Держава як інститут політичної системи	5	6
4	Державне управління та органи державної влади	5	6
5	Парламент	5	6
6	Судова влада в структурі органів державної влади	5	6
7	Регіональні структури влади та місцевого самоуправління	4	6
8	Партійні та виборчі системи	5	6

9	Політична система США	5	6
10	Політична система Великої Британії	5	6
11	Політична система Франції	5	6
12	Політична система ФРН і Швейцарії	5	6
13	Політична система Італії	4	6
14	Політична система Польщі	4	6
15	Трансформація політичних структур у республіках Центральної Європи (Угорщина, Чехія, Словаччина)	5	7
16	Політичні системи мусульманських країн	4	7
17	Політичні системи країн Латинської Америки	4	6
18	Політична система Китаю	4	6
19	Політична система Японії	4	6
20	Політична система Індії	4	6
21	Політична система Російської Федерації	4	7
22	Політична система України	4	7
Разом		100	136

6.5. Індивідуальне завдання

Індивідуальне завдання з навчальної дисципліни «Система органів державної влади країн світу» носить самостійний характер виконання окреслених завдань і тематично охоплює загальне змістовне навантаження з навчального курсу. Індивідуальне завдання студента виконується під час 2 модулю і може бути оцінене максимально у 22 бали. Воно включає написання порівняльно-аналітичного реферату з теоретичних і практичних питань політичних систем країн світу, які не включені до вивчення в аудиторний курс навчальної дисципліни.

Порівняльно-аналітичний реферат виконується за обраною темою (обирається країна) за наступною логічною структурою викладу):

1. Загальна характеристика країни.
2. Державні органи країни:
 - а) президент;
 - б) парламент;
 - в) уряд;
 - г) судова влада.
3. Регіональні структури влади та місцевого самоврядування країни.
4. Партійна та виборча системи країни.

В рамках навчальної дисципліни виконується курсова робота. Тематика курсових робіт і вимоги до написання розміщені на сайті факультету суспільних наук.

7. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Основна література

1. Алмонд Г. Сравнительная политология сегодня: Мировой обзор: Учебное пособие. Москва: Аспект-Пресс, 2002. 537 с.
2. Андрейчук В. С. Моніторинг внутрішньополітичних процесів у системі публічного управління країн ЦСЄ: досвід для України : [внутрішньополітичні процеси, що відбуваються в країнах Центральної та Східної Європи в період трансформації політичних систем]. *Вісник Національної академії державного управління при Президентові України*. 2016. № 4 (83). С. 93-99.
3. Бондарчук Н. В. Концепт "державне управління" в національній правовій традиції. *Юридична Україна*. 2017. № 5-6 (173-174). С. 45-50.
4. Бостан С. К. Форми державного правління країн Європейського союзу: юридичні моделі і політична практика: монографія. Київ: Центр навчальної літератури, 2018. 204 с.
5. Гелей С.Д., Рутар С.М. Політологія: Навчальний посібник. 5-те вид., перероб. доп. Київ: Т-во «Знання», КОО, 2004. 645 с.
6. Качан Я. В. Генеза розвитку публічної служби в Україні. *Вісник Національної академії державного управління при Президентові України*. 2019. № 3 (94). С. 23-29.
7. Лендьел М.О. Місцева демократія у країнах Центральної і Східної Європи: Монографія. Ужгород: Мистецька лінія, 2011. 688 с.
8. Маклаков В. Конституции зарубежных государств: Великобритания, Франция, Германия, Италия, Европейский Союз, США, Япония, Индия: Учеб. пособие. 5-е изд., перераб. и доп. Москва: Волтерс Клувер, 2006. 608 с.
9. Політична система сучасної України: особливості становлення, тенденції розвитку. За ред. Ф.М.Рудича: Навч. посібник. Київ: Парламентське вид-во, 2002. 327 с.
10. Политические системы современных государств: Энциклопедический справочник: в 4 т. / МГИМО (У) МИД России, ИНПО; гл. ред. А. Торкунов, научн. ред. А.Мельвиль, отв. ред. М.Миронюк. Москва: ОАО «Московские учебники и Картолиитография», 2009. Т. 1: Европа. 616 с.
11. Политические системы и политические культуры: Сборник учебных материалов. Москва: МГИМО(У) МИД России, 2008. 424 с.
12. Романюк А. Порівняльний аналіз політичних систем країн Західної Європи: інституційний вимір. Львів: Тріада плюс, 2004. 392 с.
13. Роуз Р. Политическая система Англии // Алмонд Г., Пауэлл Дж., Стром К., Далтон Р. Сравнительная политология сегодня: Мировой обзор. Москва: Аспект-Пресс, 2002. С.287-384.
14. Саидов А.Х. Национальные парламенты мира: Энциклоп. справ. Москва: Волтерс Клувер, 2005. 720 с.
15. Ткач Д.І. Сучасна Угорщина в контексті суспільних трансформацій: Монографія. Київ: МАУП, 2004. 480 с.
16. Троян С.С. Порівняльні політичні системи сучасності: Навчальний посібник. Київ, 2003. 266 с.
17. Эндрейн Чарльз Ф. Сравнительный анализ политических систем. Москва: Издательский дом «ИНФРА-М», Издательство «Весь Мир», 2000. 320 с.

Допоміжна література

18. Батанов О. В. Концептуальні проблеми забезпечення контролю у сфері місцевого самоврядування: теорія та практика. *Часопис Київського університету права*. 2019. № 3. С. 62-68.
19. Бостан С. К. "Форма державного правління" та "форма державного управління": співвідношення понять: [електронна стаття]. Електронні дані // EIRZNTU (Electronic Institutional Repository of Zaporizhzhya National Technical University). Запоріжжя, 2015. Режим доступу: <http://eir.zntu.edu.ua/handle/123456789/1177>.
20. Бостан С. К. Форма правління сучасної держави: проблеми історії, теорії, практики: монографія. Електронні дані. Запоріжжя: Юридичний ун-т, 2005. 540 с. Режим доступу: <http://eir.zntu.edu.ua/handle/123456789/4165>.
21. Вельможко І. І., Баєва Л.В. Поняття публічної відповідальності представницьких органів місцевого самоврядування в Україні на досвіді зарубіжних країн: [Польща, Великобританія, США]. *Актуальні проблеми державно-правового розвитку України в контексті євроінтеграційних процесів*: матеріали Міжнародної науковопрактичної конференції. Запоріжжя, 2017. С. 109-112.
22. Дем'янець В. Інститут президентства в країнах Центрально-Східної Європи. *Нова політика*. 1999. № 3 (23). С. 5-7.
23. Євгенєва А. Німецьке «серце демократії» (парламенти країн світу). *Часопис ПАРЛАМЕНТ*. 2002. № 1-2. С. 74-79.
24. Журавський В.С. Політична система України: проблеми становлення і розвитку. Київ, 1999.
25. Зіллер Ж. Політико-адміністративні системи країн ЄС. Порівняльний аналіз. Київ, 1996.
26. Іванцова З. Принцип "contra vires" і дуалістична модель місцевого самоврядування. *Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право*. 2019. № 5 (106). С. 25-34.
27. Кармазіна М. Інститут президентства в Україні: стан і перспективи досліджень. *Політичний менеджмент*. 2004. № 5. С. 122-136.
28. Ковальчук О. Порядок формування, структура та повноваження двопалатного парламенту в Україні. *Вісник національного університету «Львівська політехніка»*. Серія: Юридичні науки. 2017. С. 286-291.
29. Костенюк І. Західні моделі місцевого самоврядування: перспективи та обмеження культурних трансферів [Електронний ресурс]. Режим доступу: [http://www.dridu.dp.ua/vidavnictvo/2013/2013_01\(16\)/39..pdf](http://www.dridu.dp.ua/vidavnictvo/2013/2013_01(16)/39..pdf)
30. Кравець О. О. Інститут місцевого самоврядування та його роль і значення в реалізації демократичної, правової державності. *Держава і право*. Серія: Юридичні науки. 2016. Вип. 72. С. 179-197.
31. Країни Євросоюзу та Україна: Навчальний посібник-довідник / Упорядник Я.Бухней; За ред. О.Крисюка. Тернопіль: Астон, 2008. 208 с.
32. Куліченко Д. О., Пелех Д.О. Органи місцевого самоврядування та державної влади: порівняльний аналіз та характеристика. *Актуальні проблеми державно-правового розвитку України в контексті євроінтеграційних процесів*: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції. Запоріжжя, 2017. С. 227-229.
33. Мартинюк Р. Державно-правова система Сполучених Штатів Америки: американський досвід для України. *Національний університет «Острозька академія»*. Наукові записки. (Серія «Міжнародні відносини»). 2009. Випуск 1. С. 143-153.
34. Наконечний В.В. Основні світові моделі місцевого самоврядування: порівняльний аналіз [Електронний ресурс]. Режим доступу до ресурсу: <http://www.kbuara.kharkov.ua/e-book/tpdu/2014-1/doc/5/03.pdf>.
35. Панкова А. Ю., Іванова А.А. Зарубіжний досвід місцевого самоврядування: [електронна стаття]. Електронні дані // EIRZNTU (Electronic Institutional Repository of Zaporizhzhya

- National Technical University). Запоріжжя, 2015. Режим доступу: <http://eir.zntu.edu.ua/handle/123456789/3814>. Назва з екрана. Дата перегляду: 03.02.2020.
36. Пігуль Н.Г., Люта О.В. Зарубіжний досвід проведення децентралізаційних реформ. *Миколаївський національний університет імені В.О. Сухомлинського*. Глобальні та національні проблеми економіки. Вип. 9. 2016. С. 684-688.
37. Політологія: Підручник / За ред. М.М.Вегеша. 3-тє вид., перероб. і доп. Київ: Знання, 2008. 384 с. (С. 66-77, 103-145, 156-158, 177-186, 240-250).
38. Попко В. В. Іберійська модель місцевого самоврядування: [посадові особи місцевого самоврядування також затверджуються центральною владою як представники державної влади]. *Часопис Київського університету права*. 2016. № 3. С. 390-395.
39. Попко В. В. Місцеве самоврядування в Королівстві Данія. *Часопис Київського університету права*. 2016. № 4. С. 372-378.
40. Попко В. В. Система місцевого самоврядування в королівстві Норвегія. *Часопис Київського університету права*. 2017. № 1. С. 353-358.
41. Попко В. В. Шведська модель місцевого самоврядування. *Часопис Київського університету права*. 2017. № 2. С. 282-287.
42. Публічне управління та адміністрування: словник. Київ: Кондор, 2016. 178 с.
43. Сардар М. Досвід територіальної організації публічного управління в Ісламській Республіці Афганістан в умовах постконфліктного стану. *Вісник Національної академії державного управління при Президентові України*. 2020. № 1 (96). С. 55-61.
44. Сарнецька Я. А. Місцеве самоврядування: еволюція сутності та статусу. *Економіка та держава*. 2019. № 8. С. 87-92.
45. Сербан Ф.І. Федералізація чи децентралізація. Виклики часу. *Юридична наука*. 2015. №1. С. 7-14.
46. Фатюха Н. Г., Колєсник В.І. Основні проблеми функціонування інституту місцевого самоврядування у Європі: [електронна стаття]. Електронні дані // EIRZNTU (Electronic Institutional Repository of Zaporizhzhya National Technical University). Запоріжжя, 2015. Режим доступу: <http://eir.zntu.edu.ua/handle/123456789/2153>. Назва з екрана. Дата перегляду: 24.01.2018.
47. Чехович Т. Адміністративна відповідальність публічних службовців як засіб гарантування та реалізації принципу рівності перед законом у сфері публічного управління. *Підприємництво, господарство і право*. 2019. № 1 (275). С. 136-139.
48. Шаповал В.М. Конституційне право зарубіжних країн: Підручник. 4-е стереотипне видання. Київ: АртЕк, 2001. 264.
49. Шведа Ю. Партії і вибори: енциклопедичний словник. Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2010. 750 с.
50. Шведа Ю. Теорія політичних партій та партійних систем: Навч. посібник. Львів: Тріада плюс, 2004. 528 с.

**Результати перегляду
робочої програми навчальної дисципліни**

Робоча програма перезатверджена на 20___ / 20___ н.р. без змін; зі змінами (Додаток ___).
(потрібне підкреслити)

протокол № ___ від «___» _____ 20 ___ р. Завідувач кафедри _____
(підпис) (Прізвище ініціали)

Робоча програма перезатверджена на 20___ / 20___ н.р. без змін; зі змінами (Додаток ___).
(потрібне підкреслити)

протокол № ___ від «___» _____ 20 ___ р. Завідувач кафедри _____
(підпис) (Прізвище ініціали)

Робоча програма перезатверджена на 20___ / 20___ н.р. без змін; зі змінами (Додаток ___).
(потрібне підкреслити)

протокол № ___ від «___» _____ 20 ___ р. Завідувач кафедри _____
(підпис) (Прізвище ініціали)

Робоча програма перезатверджена на 20___ / 20___ н.р. без змін; зі змінами (Додаток ___).
(потрібне підкреслити)

протокол № ___ від «___» _____ 20 ___ р. Завідувач кафедри _____
(підпис) (Прізвище ініціали)